

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' חינוך יסודי

למנוח חיים ליצור את החיים
אגף א' חינוך על יסודי

תלמידים עם מוגבלות משוחחים
עם המורים שלהם על השתלבות בכיתה

מתווה לסדנאות לבתי הספר סליחה על השאלה

מוגש מטעם אגף יסודי ואגף על יסודי

— תשפ"א —

תהליך הטמעת מהלך ההכלה וההשתלבות בבתי-הספר (תיקון 11 לחוק החינוך המיוחד) מציב אתגר וגם הזדמנות העומדת לפתחם של כל צוותי החינוך.

מהלך זה כולל שינויים רבים בהתנהלות הקשורים לאופן קיום הוועדות ולאופן קבלת הזכאות לשירותי חינוך מיוחדים, וכמובן שינויים בהרכב הכיתות ובכל הנלווה לכך. אך מהלך זה כולל בראש ובראשונה אמירה ערכית משמעותית - **מערכת החינוך מאמינה בזכותו של כל תלמיד ללמוד בסביבה הקהילתית שלו.**

על כל אחד מבתי-הספר לעסוק בהיבטים הערכיים, ועל כל איש חינוך לברר באופן מעמיק מהם האתגרים שמהלך זה מציב לפניו לצד הרווחים הצפויים לתלמיד, למורה, לתלמידים ולחברה בכלל. וזאת, מתוך הבנה שמהלך כזה אפשרי וכי הוא מייצג את מהות עבודתנו כמורים.

הסרטון הבא נועד להעביר מסר חשוב: כלל מערכת החינוך נושאת באחריות לשינוי המצופה, אולם מפגש של מורים המבינים שצעדים קטנים שלהם יכולים לאפשר לתלמידים צעדים ענקיים, הם אלו אשר בכוחם לחולל את השינוי המשמעותי.

הסרטון כולל שיח מסוג 'סליחה על השאלה' בין מורים לתלמידים בגילאי בית-ספר יסודי, חטיבת ביניים ותיכון.

חשוב, שבד בבד עם הצגת הסרטון למורים תיערך סדנה, שבה יתאפשר עיבוד של התכנים ותקודם בה יצירת שפה בית-ספרית. אנו ממליצים, שאת הסדנה ינחה צוות מוביל בבית-הספר בנושא הכלה והשתלבות.

על מנת לאפשר התאמה למאפייניו הייחודיים של כל אחד מבתי-הספר ולמטרותיו, אנו מציעים כאן מגוון של סדנאות לבחירה.

לצפייה בסרט

אופציה מספר 1

מול המצלמה

{ מקרינים את הסרטון }

שלב א

בקבוצות בנות שלושה משתתפים

בכל שלישייה משתתף אחד ישתף בחוויה של שילוב תלמיד עם צרכים ייחודיים. על שני המשתתפים הנוספים לשחק ולהציג את הסיטואציה מול המליאה בדומה לסרטון, כאשר אחד מהם הוא התלמיד שיושב על הספה מול המצלמה והשני הוא המורה.

הנוחיה למשתתף המספר: שתף את חברי הקבוצה בחוויה / במקרה של תלמיד שלך שהצלחת לקדם או לתת לו מענה. שתף בדילמות שלך, במחשבות שליוו אותך, בפתרון שמצאת ובמה שהיה חסר לך.

הנוחיה למשתתפים השחקנים: בדומה לסרטון, עליכם להציג למליאה את הסיפור ששמעתם מנקודת מבטם של המורה והתלמיד. אחד מכם יהיה התלמיד והשני המורה.

שלב ב

המשתתפים השחקנים יציגו את הסיטואציה במליאה.

על משתתפי המליאה לנסח עיקרון הנובע מהסיטואציה שהוצגה.

שלב ג

שיתוף בחוויה, דיון על העקרונות שהמורים הציעו וחיבורם לעקרונות מהסרטון. איסוף העקרונות שהציגו המורים והעקרונות מהסרטון, וכתיבת מסמך עקרונות בית-ספרי.

אופציה נוספת

התבוננות פנימה (סדנה בזום)

{ מקרינים את הסרטון }

שלב א

מחלקים את המשתתפים לחדרים בקבוצות בנות שלושה משתתפים. בכל שלישייה על כל אחד מהמשתתפים לבחור דמות של תלמיד שלו עם צרכים ייחודיים

← מה הוא אומר עליו כמורה?

← מה הוא היה רוצה להגיד לו (לתלמיד) היום?

הנחייה למשתתף המספר:

← שתף את חברי הקבוצה בחווייה / במקרה של תלמיד שלך שהצלחת לקדם או לתת לו מענה.

← שתף בדילמות שלך.

← ספר על המחשבות שליוו אותך, על הפתרון שמצאת ועל מה שהיה חסר לך.

← מה יכולת לעשות עוד / אחרת?

שלב ב

1. מה הייתי רוצה שהתלמידים שלי ירגישו כלפי?

2. מהן הפעולות / הדרך שעל מורה לנקוט כדי שהתלמידים ירגישו תחושת שייכות והכלה מצד המורה? (קשוב, מסייע, רואה את כל התלמידים, רגיש..)

שלב ג

בהתאם לסרט ולנושאים שעלו בשיח - חלצו את העקרונות המובילים שמעצבים את דמותו של המורה המשמעותי (כתיבה על גבי לוח שיתופי).

שלב ד

חזרה למליאה.

הצגת התוצרים ודיון.

חיבור אישי לפני הקרנת הסרטון

שלב א

כל משתתף יציג את עצמו וישתף במצב / באירוע מאתגר עם תלמיד שילוב שחוזה ושהצליח להתמודד בו עם הקושי.

וכן, במצב / באירוע מאתגר שחוזה ולא הצליח להתגבר בו על האתגר.

שלב ב

על השולחן במרכז ריבוע קסם גדול:

כל משתתף יכתוב בפתק:

← מה עזר לי להתגבר על הסיטואציה / האירוע שחוויתי בו הצלחה?

← מה היה יכול לעזור לי להתגבר על הסיטואציה / האירוע שלא חוויתי בו הצלחה?

שלב ג

כל משתתף יבחר מתוך אחד הפתקים דברים שיכולים לסייע לו להתמודד טוב עם הקושי שאיתו לא הצליח להתמודד.

שלב ד

קוראים בקול את הדברים שנרשמו בכל הפתקים, ממיינים על-פי קטגוריות ויוצרים מסמך עקרונות בית-ספרי.

שלב ה

צופים בסרטון, מאפשרים למשתתפים לחבר ולהתחבר ומרחיבים את מסמך העקרונות.

לחיבור אישי לפני הקרנת הסרטון (בזום)

{מתחלקים לקבוצות בחדרים – שלושה-ארבעה משתתפים בחדר}

שלב א

כל משתתף יתאר בכתיבה לעצמו סיטואציה שבה הוא משמש כמורה מול תלמיד, ובה מצליח להתמודד עם אתגר בצורה יעילה ומיטבית, ותיאור של מצב שבו הוא משמש כמורה מול תלמיד אך לא הצליח להתמודד בו עם אתגר בצורה יעילה ומיטבית.

שלב ב

כל משתתף בתורו ישתף בסיטואציות של הצלחה. מחלצים עקרונות פעולה מתוך הסיפורים והחוויות שעליהם דיווחו המשתתפים. אילו עקרונות פעולה בולטים במצבי הצלחה? רושמים את העקרונות שחולצו על ריבוע קסם (כלי שיתופי).

שלב ג

כל משתתף יספר בתורו על סיטואציה שבה הוא לא הצליח לפתור את הקושי בצורה יעילה, ומה מתוך העקרונות שרשומים בריבוע הקסם / כלי שיתופי יכול היה לסייע לו.

שלב ד

צופים בסרטון, מאפשרים למשתתפים לחבר ולהתחבר, ומרחיבים מנקודת מבטם את מאגר העקרונות בריבוע הקסם.

אופציה מספר 3

תיאור מקרה ודיון על אודותיו

שלב א

מנחת הסדנה תציג תיאור מקרה של תלמיד הלומד בבית-הספר או שלמד בו עד לאחרונה. היא תספר על הילד, על יכולותיו ועל קשייו, ותציג את מאפייני הלקות שלו (יש להקפיד ולשמור על חיסיון, ולכן יוצג התלמיד מבלי שיוזכר שמו).

שלב ב

המנחה תבקש מהמורים שעבדו עם התלמיד לספר על אופן שילובו בתוך בית-הספר, ועל הפעולות שנקטו על מנת להוביל אותו לשילוב מיטבי.

שלב ג

המנחה תבקש לשמוע גם מורים אחרים שלא מכירים את העבודה עם התלמיד להציג את דעתם באשר לפעולות שאותן כדאי לנקוט על מנת לשלב את התלמיד באופן מיטבי, וכן כיצד הם פעלו עם תלמידים אחרים בעלי מאפיינים דומים אך בתחומי דעת אחרים או בשכבות גיל אחרות.

שלב ד

הקרנת הסרט וחילוץ תובנות שיוכלו לסייע למקרה שהוצג ותובנות כלליות הנוגעות לשילוב תלמידים.

אופציה נוספת

סדנה למה כן?! (בזום)

חלק א

מציגים את התיקון לחוק החנ"מ.

שילוב ילדים עם צרכים מאתגרים במערכת החינוך הרגיל.

למה כן? כותבים על גבי קיר שיתופי 'למה כן'. נותנים לשניים-שלושה משתתפים להציג את מה שכתבו.

חלק ב

צופים בסרט

חלק ג

מתחלקים לקבוצות בחדרים שונים, בכל חדר יתואר לקבוצה היושבת בו פרופיל של תלמיד עם צרכים ייחודיים שונים. כל קבוצה תדון בהתאמות שיש לבצע בבית-הספר. אילו קשיים יכולים להתעורר ובאילו תחומים? ומהם הפתרונות האפשריים?

חלק ד

כל קבוצה מעלה את התובנות בכלי שיתופי.

אופציה מספר 4

חיבור אישי וגיבוש עקרונות

שלב א

מנטימטר - נסו לזקק תחושה / הרגשה / הדהוד בעקבות הקרנת הסרטון.
הקרנה של הסרט בלי העקרונות המוצגים בסופו.

שלב ב

התייחסות למנטימטר. אפשר ששלושה מורים ישתפו.

← חלוקה לקבוצות / חדרים. על קבוצה לדון בארבע שאלות ולנסח שניים-ארבעה עקרונות לשילוב

← עם אילו מורה הזדהיתם?

← מה תקבלו מתוך הדברים שראיתם?

← עם אילו קשיים התמודדתם כאשר ניסיתם לשלב תלמידים?

← מהם התהליכים שעברתם עד להצלחה בשילוב?

שלב ג

כל קבוצה על-פי סדר תציג עיקרון אחד שנוסח בקבוצה. קבוצה לא יכולה לחזור על עקרונות שצוינו. ניתן לדייק בניסוח אבל לא לחזור עליו. ייערך סבב עד שיסיימו העקרונות. מעלים זאת בפדלמ.

שלב ד

יוקרנו העקרונות שצוינו בסרטון.

שלב ה

המשתתפים יציעו דרך לתרגום ההיגדים לעשייה מעשית, ויגדירו נקודות זמן לאורך השנה לבחינת העשייה.

אופציה מספר 5

מגוון נקודות מבט

שלב א

צפייה בסרטון

שלב ב

מבקשים מהמשתתפים להיכנס ללוח שיתופי / פדלט ולשתף משלוש נקודות מבט:

משהו שאקבל ואשא איתי	משהו שהתחדש / התחדד לי	משהו שריגש אותי

שלב ג

חלוקה לחדרים. כל משתתף יבחר נקודת מבט אחת שעליה ידבר וכתב, ויספר היכן נתקל בה במרוצת תהליך ההוראה.

על כל קבוצה לצאת עם שתי תובנות שאליהן הגיעה הקבוצה.

שלב ד

שיתוף במליאה

אופציה מספר 6

דיון בעקרונות באמצעות לוח משחק

שלב א

הקרנת הסרטון והעקרונות בסוף הסרט.

שלב ב

מחלקים את הצוות לקבוצות קטנות בנות שלושה משתתפים כל אחת.

כל תת-קבוצה תקבל ערכה ובה:

1. רשימת העקרונות
2. לוח המחולק לחמש משבצות
3. שעון חול / שעון עצר בטלפון
4. אביזר משחק

כל משתתף יבחר בתורו עיקרון אחד שאליו הוא רוצה להתייחס.

המשתתף יניח את אביזר המשחק על אחת מחמש המשבצות ויציג את דעתו בהתאם. הזמן שיוקצה לכל משתתף הוא דקה אחת בלבד (לשם כך יש להשתמש בשעון החול). יתר המשתתפים רק יקשיבו.

המשתתף הבא אחריהם יכול לבחור להתייחס לאותו היגד מנקודת מבט אחרת (להניח את אביזר המשחק על משבצת אחרת) או לבחור היגד אחר ולהניח את אביזר המשחק במשבצת המתאימה לו.

שלב ג

בסיום הסבב ניתן לשאול שאלות בתוך הקבוצה.

לסיום, המשתתפים יגבשו אמירה כללית המוסכמת על דעת כל חברי הקבוצה בהקשר לעקרונות המוסכמים ויוסיפו עקרונות הנראים להם כנכונים.

לאחר הפעילות הקבוצתית / בחדרים ייערך דיון במליאה והמורים יבחרו את העקרונות המוסכמים על כולם.

שלב ד

המשתתפים יציעו דרך לתרגום ההיגדים לעשייה מעשית, ויגדירו נקודות זמן לאורך השנה לבחינת העשייה.

אופציה מספר 7

פעילות חווייתית להמחשת הקשיים

שלב א בקבוצות (כארבעה משתתפים)

כל קבוצה תקבל משימה שנדרש עבורה ריכוז, יכולת במוטוריקה עדינה או תכנון. כאשר שניים מחברי הקבוצה יקבלו אביזר מגביל כגון: כפפות עם מקלות ארטיק, משקפי שמש עם מדבקות על הזגוגית, אפזמי אוזניים וכד'.

הקבוצה הראשונה שתסיים את המשימה היא המנצחת!

שלב ב מליאה

המשתתפים שקיבלו אביזר מגביל ישתפו בחוויה.

המנחה ישאל שאלות כגון: האם השתתפו במשימה או ויתרו, כיצד התגברו, איך הכילו אותם חברי הקבוצה, מה סייע להם וכד'.

כמו כן, המנחה יברר עם המשתתפים היכן הם נתקלים בחוויה דומה כמורים לתלמידים שהם משלבים.

שלב ג

צפייה בסרטון, דיון וחיבור לסדנה.

פעילות חווייתית להמחשת הקשיים

כל קבוצה תקבל משימה שונה, וכל חברי הקבוצה יקבלו את אותו אביזר מגביל המותאם לסוג המשימה.

לדוגמה:

קבוצה ראשונה

מצא את ההבדלים / איפה אפי, כאשר חברי הקבוצה מרכיבים משקפיים עם מדבקות.

קבוצה שנייה

בניית מגדל מכוסות חד-פעמיות, כאשר חברי הקבוצה עוטים כפפות על הידיים עם מקלות ארטיק שיגבילו את התנועה.

קבוצה שלישית

סיכום קטע קריאה או פתירת תשבץ, כאשר אחד מהמשתתפים מקפיץ כדור בתוך המעגל.

קבוצה רביעית

האזנה לשיר או צפייה בסרטון, ואחר כך יכתבו על הדברים שעליהם סופר בסרטון או בשיר, כאשר חברי הקבוצה אוטמים את אוזניהם באמצעות אטמים.

שלב 1 שיתוף

המנחה ישאל שאלות כגון: האם השתתפו במשימה או ויתרו, כיצד התגברו, איך הכילו אותם חברי הקבוצה, מה סייע להם וכד'.

המשתתפים יתייחסו להתמודדות השונה בכל קבוצה: הטרוגניות מול הומוגניות, אני מול האחר ששונה ממני ואני מול האחר בקבוצת השווים שלי.

ראייה חיובית – כל אחד יברר לעצמו באשר לדרך שבה תפקד / התמודד עם החסם. מה סייע לו בדרך ההתנהגות / ביחס של חברי הקבוצה?

שלב 2

חילוץ עקרונות מנחים בהתייחס לתפיסת ההכלה של המשתתף כמורה.

צפייה בסרטון, דיון, חיבור אישי וחיבור לעקרונות המוצגים בסרטון.

סליחה אבל יש לי (עוד) שאלה

שלב א

הקרנת הסרט

במהלך הקרנת הסרט ירשום כל אחד מהמשתתפים על גבי כרטיסיה שאלה שאותה היה רוצה לשאול את אחד המורים המופיעים בסרטון שבו צפה (עליו לציין לאיזה מורה / תלמיד הוא מפנה את השאלה) (ניתן לעשות זאת בזום כאשר הם מעלים פתקיות ללוח שיתופי).

שלב ב

מניחים את כל הכרטיסיות בערמה. המנחה תרים בכל פעם כרטיסיה אחרת, תקרא את השאלה ותבקש מאחד מאנשי הצוות לענות עליה (להיכנס לנעליו של המורה / התלמיד הנבחר, או לענות מנקודת המבט שלו). משתתפים נוספים יכולים להוסיף במידה שהם מעוניינים.

מומלץ להתייחס לארבע-חמש שאלות.

אפשרות נוספת: מחלקים את המליאה לקבוצות קטנות (עד 5 משתתפים בקבוצה). כל קבוצה תקבל שלוש-ארבע שאלות באופן אקראי ואילו הדיון יתנהל בקבוצה קטנה.

אופציה נוספת לשלב ב':

הדף המדבר – מניחים / מדביקים את הפתקיות עם השאלות של המשתתפים על גבי דף גדול במרכז החדר / השולחן. כל אחד מהמשתתפים יבחר לכתוב תגובות והתייחסויות לשאלות של חבריו לקבוצה (צ'וק טוק (CHOCK TALK).

בלמידה מרחוק – כלי שיתופי לתגובות המשתתפים: וורד, מצגת משותפת, פדלט וכד'.

שלב ג

ניתוח מקרה מהכיתה שלי:

שיטת הכיסא החם – אחד המשתתפים יתאר מקרה מהכיתה שלו. אחריו יגיע משתתף שגיב / ישאל / יעלה רעיון ביחס למקרה שתואר, ואחריו משתתף נוסף. ניתן להגדיר מראש את מספר המשתתפים בסבב. מתאר המקרה יסגור את הסבב ויאמר מה הוא הפיק מן הדברים.

למידה מרחוק: כולם יכבו את המצלמה. רק מי שגייע תורו (הכיסא החם) ידליק מצלמה וידבר.

אופציה מספר 9

פעילות מסכמת

שלב א

המנחה תציג שאלות לדין ותבקש מכל אחד מהמשתתפים לכתוב את תשובתו על גבי אחד מחלקי קוביית הדומינו.

1. מהו העיקרון המנחה אותי בבואי לשלב תלמיד עם צרכים מיוחדים בכיתה שלי?
2. מהי השאלה שמלווה אותי בבואי לשלב תלמידים עם צרכים מיוחדים בכיתה שלי?

שלב ב

המשתתף הראשון יקרא בקול את תשובותיו ויניח את אבן הדומינו שלו על הרצפה במרכז החדר. כל יתר המשתתפים יתחברו בתורם בסגנון משחק הדומינו "אני רוצה להתחבר לנאמר...", ויניחו את אבן הדומינו שלהם בצד המתאים.

הסדנאות נכתבו ע"י צוותים מאגף א' חינוך על יסודי ומאגף א' חינוך יסודי

שרית פוסרינו, מדריכה ארצית מרכזת הכלה - אל"ה אגף א' חינוך על יסודי

אפרת תנעמי, מדריכה ארצית מרכזת הכלה - אל"ה אגף א' לחינוך על יסודי

אידיית פרלמוטר

מוריה טלמור, ממונה על תחום הפרט אגף א' חינוך יסודי

עידית הוכנברג, מדריכה ארצית, מדריכי הכלה

שלהבת בני, מדריכה ארצית, רכזי השתלבות

צוות מדריכות מחוזיות הכלה - אל"ה אגף לחינוך על יסודי

צוות מדריכות מחוזיות הכלה - אגף לחינוך יסודי

